

REŞAD

EKREM

KOÇU

Tarihten Hikâyeler
Kızlarağasının
Piçi

DK

Reşad Ekrem Koçu, 1905 yılında İstanbul'da doğdu. Babası Ekrem Reşad Bey (1877-1933), İstanbul Şehremaneti muhasebecilerinden Abdullah Reşad Bey ile Osman Paşa kızı Melek Hanım'ın oğluydu.

1921'de Bursa Lisesi'ni bitiren Koçu, 1931'de İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu. Burada yaşamı ve eserleri üzerinde önemli etkiye sahip olan Ahmed Refik Altınay'ın önce öğrenciliğinde sonra da asistanlığında bulundu.

1933'te meşhur "Üniversite Reformu" birçok öğretim üyesiyle birlikte Altınay'ı da tasfiye edince hocasıyla birlikte üniversiteden ayrıldı. Emekliliğine kadar Kuleli Askeri, Pertevniyal ve Vefa liselerinde tarih öğretmenliği yaptı. 6 Temmuz 1975'te İstanbul'da öldü.

Reşad Ekrem Koçu birçok kitap ve henüz kapsamlı bir dökümü dahi çıkarılmamış olan yüzlerce makale yazdı. Bunlar arasında hemen akla gelenler *Kızlarağasının Piçi* (1933), *Hatice Sultan ve Ressam Melling* (1934), *Eski İstanbul'da Meyhaneler ve Meyhane Köçekleri* (1947), *Tarihimizde Garip Vakalar* (1952), *Osmanlı Padişahları* (1960), *Erkek Kızlar* (1962), *Dağ Padişahları* (1962), *Esircibaşı* (1962), *Forsa Halil* (1962), *Yeniçeriler* (1964), *Osmanlı Tarihinin Panoraması* (1964), *Fatih Sultan Mehmed* (1965), *Patrona Halil* (1967) ve *Kabakçı Mustafa'dır* (1968). Ayrıca son derece özgün bir çalışma olan *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*'nün de yazarıdır.

Bütün bu eserlerin yanı sıra, Koçu genellikle, büyük bir yayıncılık ve yazarlık macerası olarak anılan *İstanbul Ansiklopedisi*'yle özdeşleştirilir. Büyük kısmını bizzat ve bazen de takma isimler olarak yazdığı, resimlediği, kaynak bulduğu bu başeserini bitirmesi maalesef mümkün olmamış, ansiklopedi "g" harfinin ortalarında maddi yetersizlikler nedeniyle durmuştur.

Koçu'nun Türk tarih yazımındaki yeri çok önemlidir. "Tarihi sevdi ren adam" olarak anılan hocası Ahmed Refik Altınay'ın yolundan gitti, o yolu genişletti, olağanüstü ayrıntıları yakalayan dikkat ve titizlikle büyük bir "hikâye etme" başarısı elde etti.

Tarihten Hikâyeler
Kızlarağasının Piçi

DOĞAN KİTAP TARAFINDAN YAYIMLANAN DİĞER KİTAPLARI

Eski İstanbul'da Meyhaneler ve Meyhane Köçekleri
Osmanlı Tarihinin Panoraması
Köse Sultan
Topkapı Sarayı
Tarihimizde Kahramanlar
Fatih Sultan Mehmed
Aşk Yolunda İstanbul'da Neler Olmuş
Osmanlı Padişahları
Yeniçeriler
Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü
Hatice Sultan ile Ressam Melling
Tarihimizde Garip Vakalar
İstanbul Tulumbacıları
Cevahirli Hanımsultan
Tarihte İstanbul Esnafı

Tarihten Hikâyeler KIZLARAĞASININ PİÇİ

Yazan: Reşad Ekrem Koçu

Yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / Türkiye Matbaası 1933

Doğan Kitap'ta 3. baskı / Mayıs 2016 / ISBN 978-605-09-3448-9

Sertifika no: 11940

Kapak tasarımı: Geray Gençer

Baskı: Ana Basın Yayın Gıda İnş. San. Tic. A.Ş.

B.O.S.B. Merciler Sanayi Sitesi 10. Cad. No. 15 Beylikdüzü - İSTANBUL

Tel: (212) 422 79 29

Sertifika No: 20699

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Tarihten Hikâyeler

Kızlarağasınının Piçi

Reşad Ekrem Koçu

İçindekiler

Tarihten hikâyeler	11
Kızlarağasının Piçi	13
Bir saray bostancısının hazin macerası	21
Abaza Mehmed Paşa I	25
Abaza Mehmed Paşa II	33
Deli Hüseyin Paşa	37
Ester Kira	45
Buraya kaptanpaşa karıştır	51
Sözlük	55

Tarihten hikâyeler

Bu yazıları, tarihi istismar niyetiyle yazmadım. Bunlar, tarihten çıkarılmış küçük küçük sahneler, portrelerdir. Modeller hakikidir, şahıslar uydurma değildir. Hadiseler, yazdığım gibi cereyan etmiştir. Fakat bunlar, bir fotoğrafla çekilmiş değil, fırça ve boya veyahut kalemle yapılmış resimlerdir.

Öyle zannediyorum ki, bu resimler, gençler ve halk için faydalı olabileceği gibi “cemiyyet ilmi”nin de işine yarayabilecektir.

Reşad Ekrem Koçu

Kızlarağasının piçi

Soğuk, rüzgârlı bir şubat gecesi idi. İstanbul korku ve dehşet içinde uyuyordu.

On iki yaşında bir çocuk iken tahta geçmiş olan IV. Murad, saltanatının ilk zamanlarında kanlı ihtilallere şahit olmuştu. Çocukluğunun ilk zamanlarını ve üvey ağabeyi Genç Osman'ın feci akıbetini göz önüne getiren IV. Murad, 18-19 yaşlarına basıp da devletin idaresini bizzat kendi eline alınca, saltanatı uğruna her şeyi feda eden zalim ve kanlı bir hükümdar olmuştu. Dört kardeşinden üçünü idam ettirerek, içlerinden yalnız aklı biraz zayıf bulunan İbrahim'in hayatını anası Kösem Mahpeyker Sultan'ın himayesiyle lütfen bağışlamıştı. Fesat kaynağı olan yeniçeri ağasıyla ileri gelen zorbaları idam ve kul taifesinin fesadına sebep olan eşkıyanın her birerlerinin vücudunu "sahife-i ruzigârdan nabud u napeyda" ederek "şol mertebe eşkıya kırmıştı ki bir kimsenin bir yerden baş göstermeye iktidarı kalmamış"tı. Yatsı namazına fenersiz gidilemez ve yatsıdan sonra evlerde mum ve ateş yakılmazdı. Ne kadar kahvehane varsa hepsi yıktırılmış, yerlerine bekâr odaları yapılmıştı. Tütün içmek ve iştretmek, cezası idam olan en büyük cürümlerdendi. Geceleri damlara tırmanan casuslar, bacaları koklayarak tütün kokusu ararlardı.

Bir gece, Hocapaşa Mahallesi imamının genç ve güzel oğlu, camiden kapı karşı olan evine fenersiz gelirken tebdil-i kıyafetle gezmekte olan Sultan Murad'a rastlamıştı. Çocuğun fenersiz olduğunu gören Murad derhal gazaba gelerek zavallıyı hemen oracıkta bir hançer darbesiyle yere yuvarlamıştı.

Ertesi sabah aynı mahallede oturan müverrih Mehmed Halife gi-

dip bu feci sahneyi görmüştü. Kaldırımlar üstünde yeşil kaftanlı bir taze yiğit yatur” idi.¹

IV. Murad iriyarı ve yakışıklı bir adamdı. Ok ve cirit atmakta üstüne kimse çıkamazdı. Sekiz Arnavut kalkanını ciritle delerek Budin’e, on iki cebeyi okla delerek Mısır’a göndermişti. Cülusundan beri sarayda kadın hüküm ve nüfuzuna, kadın entrikalarına hatime çekmişti. IV. Murad kadından nefret ediyordu. Onun sevdiği iki şey vardı: mey ve mahub. “Mey ve mahub” âlemlerinde de en samimi, candan arkadaşı, Revan Seferi’nden dönerken beraber getirmiş olduğu “Emirgüne Han” idi. Emirgüne Han’ın, Boğaz’ın Rumeli sahilinde, latif bir sahilsarayı vardı.² İşte bu sahilsaraydadır ki “Revan fatihi”nin mahrem meclisleri kurulurdu:

Nizar olmuş tenin görmekle Leyla sana râm olmaz
Hüma saydine târ-i ankebut ey Kays dâm olmaz

Zaman-ı işreti fevt itmek olmaz fırsat eldeyen
Hemişe meclis amade, hemişe elde câm olmaz

Kemîne benden olmak âşıkâ baht ü saadettir
Sana ey padişah-ı hüsn kim kemter gulam olmaz

Nihayet bulmaz ol yâr-i güzinin hüsn ü evsafı
Hâdis-i hattı yetse kıssa-i zülfü tamam olmaz

Zebanı sükkerininden o şuhun vade-i vaslın
İşidüp didi Yahya, böyle bir şirin kelim olmaz.

“Su testisi su yolunda kırılır” derler. Herkes onun işretle öleceğine kanaat getirmişti. Ve işte, Hicri 1049 Şubatının bu soğuk gecesinde, bütün İstanbul karanlıklara bürünmüş ve dehşet içinde uyurken, Saray-ı Hümayun’un balmumlarıyla aydınlanmış ve bukalemun çinilerle müzeyyen bir odasında, IV. Murad’ın ölüsü bir lahur şalının

1. *Tarih-i Gilmanî*, s. 13.

2. Bugünkü Emirgân’da (“Emirgân” ismi Emirgüne Han’ın isminden alınmıştır).

altında bütün haşmet ve heybetiyle serilmiş yatıyordu. Yedişer kollu gümüş ve altın şamdanlarda yanan balmumlarının titrek ve donuk ışıkları, odanın esrareniz bir içkiyi andıran mor ve yeşil renkli çinileri üstüne bir mersiye gibi dökülüyordu.

“Devlet ve memleket Sultan İbrahim’indir!”

“Ölüsü şallar altında yatan zalim ve kahhar naaşın yerine şimdi, mecnun ve gaddar, canlı bir naaş halef olmuştu.”³

Şehzade İbrahim Harem-i Hümayun’un bir odasında kapalıydı. Zaten hafif olan akli üç kardeşinin feci ölümlerinden sonra büsbütün bozulmuş, çileden çıkmıştı. Keskin bir şubat rüzgârıyla kımıldayan yapraksız bir çınar dalı, mezarlardan uzanmış bir iskelet eli gibi, Şehzade İbrahim’in bulunduğu odanın camına ahenksiz ve korkunç darbelerle vuruyordu. İbrahim yatağının içinde büzülmüş, fırlamış ve dalgın gözlerini odanın loş ışıklı duvarlarına dikmişti. Titrek bir mum ışığı duvarlara kanlı gölgeler çiziyordu. İbrahim, iriyarı, vahşi bir bostancının elinde kementle kendine doğru yaklaştığını görür gibi oluyordu.

Bir aralık kapıda bir anahtarın döndüğünü işitti. Saçları diken diken, yerinden fırladı. İşte biraz sonra, kardeşleri gibi kendisi de boğazlanacaktı. Bağırarak istedi, boğazı tıkanmıştı. Ağlamak istedi, deli bir parıltıyla yanan gözleri kupkuruydu. Kapı açıldı.

İçeriye kapıağası girmişti. İki büklüm hürmetkârane eğilerek:

“Şehzadem. Başınız sağ olsun. Birader-i saad ahteriniz Sultan Murad dâr-ı bekaya gitti. Taht-ı saltanat sizindir, buyurunuz!” dedi.

İbrahim şaşkın, bütün adaleleri gerilmiş, birkaç adım çekildi. Hiç şüphesiz Murad, onun saltanatta gözü olup olmadığını anlamak için böyle bir hile düşünmüştü. Titrek bir sesle:

“Siz bana mekr ü âl edersiz. Bana taht ü saltanat gerekmez. Karındaşım sağ olsun” dedi.

Kapıağasının bütün teminatı ve ısrarları fayda vermedi. İbrahim dairesinden çıkmak istemiyor, biraderinin ölümüne inanamıyordu. Nihayet Valide Kösem Sultan geldi.

“Arslanım, başın sağ olsun. Gel, çık!” diye yalvarmaya başladı.

Bütün teminatlar, yeminler İbrahim’i tatmin etmiyordu. Nihayet

kapağıyla Valide Sultan şehzadenin kollarına girerek odadan zorla çıkardılar. Cenazenin yatmakta olduğu odanın kapısı önüne getirdiler, odaya girdiler. İbrahim, Murad'ın ölümüne hâlâ inanamıyordu. Korka korka cesede doğru ilerledi.

“Yüzün açın!” dedi.

Murad'ın yüzünü örten tülbendi kaldırdılar. İbrahim uzun zaman bu sararmış ölü yüzüne baktı. Murad'ın dudaklarında bir katre şarap gibi bir damla kan birikmiş, gözleri esmer çürükler içinde derinleşmişti. İbrahim kardeşinin ölümüne inandı, yüzünü örttü. Fakat taht odasına doğru giderken aklına tekrar dönüp bakmak, iyice emin olmak geldi. Murad'ın sararmış yüzüne tekrar uzun uzun baktı.

Sarayın karanlık koridorlarını aydınlatan kâfur mumlar arasından taht odasına doğru yürüyen Sultan İbrahim, Osmanlı İmparatorluğu tarihinde yeni bir devir açmaya gidiyordu. Besmele-i şerifeyle “mübarek başına” Hazreti Ömer'in imamesini giyen İbrahim:

“Elhamdülillah Yarabbi ki bencileyin abd-i zaifi bu makama layık gördün!” diye dua etti.

Sultan İbrahim 24 yaşındaydı. Osmanoğulları'ndan kendisinden başka erkek kalmamıştı. İbrahim'in de hiç çocuğu olmuyordu. Başta Kösem Mahpeyker Sultan olmak üzere bütün devlet ricalini bir te-laş aldı. Sultan İbrahim'den “döl almayı”⁴ kendilerine en mukaddes bir vazife biliyorlardı. Ömrünü dar ve kasvetli bir saray odasında her an bir ölüm korkusuyla geçirmiş olan İbrahim'in koynuna her gece bir başka cariye veriliyordu.

Beyaz tenli ve kumral saçlı dilberler; ak gerdanlı, püskürme benli afetler; sarışın, esmer, buğday renkli güzeller, binbir cilve ve işveyle İbrahim'i gaşyediyorlardı. Fakat heyhat... Hiçbir gelen yoktu. Padişahın çocuğu olmuyordu. Osmanoğulları inkıraza mahkûmdu!

İşte Kızlarağası Sünbül Ağa misilsiz bir Gürcü dilberi olan Zafir'e'yi padişaha takdim etmek üzere 450 kuruşa satın almıştı. Lakin kız zannıyla alınan bu cariye, biraz sonra, bir erkek çocuk dünyaya getirdi.

Çocuk o kadar güzeldi ki kızlarağası yavrucuğu evlat edindi. Zafir ve nükteci İstanbul halkı da, çocuğa derhal bir ad koydu:

Reşad Ekrem'in dilinde tarih gerçek hayattan daha canlı, daha güzel, daha büyüğü...

Kızlarağası Sümbül Ağa'nın Sultan İbrahim'e sunduğu Gürcü dilberci Zafire'nin oğlu Osman'ın başına neler geldi? Haremin civarındaki ağaçlar neden kesildi? Abaza Mehmed Paşa ne yaptı da IV. Murad'ın bile taklit ettiği bir "moda ikonu" oldu? Saray baltacılarından Deli Hüseyin'in, İran elçisinin hediyesi "katı yay"la başlayan Osmanlı tarzı "başarı öyküsü". İstanbul gümrüklerinin kadın mütezimi Ester Kira'nın hazineye verdiği kalp akçeler nelere yol açtı? Gemici mahallesi Kasımpaşa fetihle başlayan tarihi boyunca neler gördü? Bütün bu meraklı soruların cevapları Reşad Ekrem Koçu'nun renkli kaleminden *Kızlarağası'nın Piç'i*nde.

"Uzun yıllar öncesine dönüyorum ve *Murat Reis'in Oğlu*'nu okumaya başlıyorum. Büyük bir hayranlıkla okuduğum bu roman uçsuz bucaksız denizlerden geçip giderek bana Osmanlı tarihini sevdirtiyor. Yazarı Reşad Ekrem Koçu, Osmanlı tarihini 'bugünde yaşatan' mucizevi, görkemli bir yazar! Reşad Ekrem'in eşsiz eseriyle dostluğum artık hep sürecek, herhalde ölünceye kadar..."

Selim İleri

"20. yüzyılın başında şehrin hüznünü yaraladığı ve şehrin hüznünü ama tamamlanmamış bir imgesini yaratan o özel ruhlardan biridir Reşad Ekrem Koçu."

Orhan Pamuk

DK
**DOĞAN
KİTAP**

ISBN 978-605-09-3448-9

9 786050 934489

satışta
001100

Tavsiye
Edilen
Satış
Fiyat

₺ 11